

ЧЕРКАСЬКА ОБЛАСНА
УНІВЕРСАЛЬНА
НАУКОВА БІБЛІОТЕКА
ІМЕНІ ТАРАСА ШЕВЧЕНКА

Розмовні клуби з української мови в бібліотеках

Управління культури та охорони культурної спадщини
Черкаської обласної державної адміністрації

Комунальний заклад «Обласна універсальна
наукова бібліотека імені Тараса Шевченка»
Черкаської обласної ради

Розмовні клуби з української мови в бібліотеках

Черкаси 2025

УДК 024.7 – 056.26
Р69

Укладачка
Редакторка

Н. Д. Вітавська
О. І. Дяглюк

Р69 Розмовні клуби з української мови в бібліотеках
/Упр. культури та охорони культур. спадщини Черкас. облдержадмін., Комун. закл. «Обл. універс. наук. б-ка ім. Тараса Шевченка» Черкас. облради ; [уклад. Н. Д. Вітавська]. – Черкаси : ОУНБ ім. Тараса Шевченка, 2025. – 11 с.

Методичні рекомендації для бібліотекарів та працівників галузі культури, які прагнуть створити клуби, простори з удосконалення володіння українською мовою для членів громади та внутрішньо переміщених осіб.

УДК 024.7 – 056.26

Створення розмовних клубів з української мови на базі публічних бібліотек зумовлено важливістю її підтримки та популяризації як елементу національної ідентичності. Їх поява є однією із ключових умов розвитку громади, розширенням можливостей реалізації потенціалу і свободи особистості.

Під час створення та функціонування розмовних клубів, гуртків, просторів слід враховувати правові документи держави, що стосуються даного питання, а саме:

- ✓ Конституцію України, яка регламентує забезпечення державою всебічного розвитку й функціонування української мови в усіх сферах суспільного життя в Україні;
- ✓ Закон України «Про забезпечення функціонування української мови як державної»;
- ✓ Закон України «Про освіту», що забезпечує доступність та якість освіти для всіх громадян, зокрема й організацію неформальної освіти;
- ✓ Закон України «Про бібліотеки і бібліотечну справу», який визначає правові засади функціонування бібліотек та їхні права на організацію заходів;
- ✓ Стратегію популяризації державної мови на період до 2030 року «Сильна мова – успішна держава»;
- ✓ Державну цільову національно-культурну програму забезпечення всебічного розвитку і функціонування української мови як державної в усіх сферах суспільного життя на період до 2030 р.;
- ✓ Закон України «Про бібліотеки і бібліотечну справу», що визначає правові засади функціонування бібліотек та їхні права на організацію освітніх та культурних заходів;
- ✓ рішення місцевих органів влади, що регулюють діяльність бібліотек на місцевому рівні, а також містять положення про підтримку мовних програм та розмовних клубів.

Організація та управлінські аспекти діяльності розмовних клубів передбачають кілька ключових елементів. По-перше, це розробка регламентуючої документації, яка визначатиме правила функціонування клубу. Це може бути Положення про розмовний клуб (Додаток № 1), що включатиме мету діяльності, права та обов'язки учасників, тематику та порядок засідань. По-друге, має бути розроблений план роботи розмовного клубу, де будуть

вказані теми зустрічей, їхній розклад. Важливо визначити тривалість, періодичність та формат проведення зустрічей (очний, дистанційний, змішаний).

Перед клубами стоїть конкретна мета: залучити користувача бібліотеки, учасника клубу в середовище української мови, розвинути його комунікативні навички в різних ситуаціях і сферах спілкування.

Відмінність клубу/простору від курсів полягає в тому, що тут панує невимушена атмосфера для розмови всіх охочих підвищити рівень знань з української мови.

Важливим етапом роботи є вивчення запитів користувачів, зручність у годинах проведення, реклама цієї форми діяльності бібліотек у медіа, соцмережах, у межах закладів тощо.

Що ж забезпечує бібліотека при створенні та діяльності розмовних клубів?

Можливість спілкування: через створення безпечного середовища, де можна вільно спілкуватися українською мовою з іншими учасниками.

Практику мови: покращення мовних навичок, розширення словникового запасу, покращення формулювання думок.

Спільні зустрічі: клуби стають платформою для зустрічей, діалогу, які об'єднують людей, які прагнуть вдосконалювати своє володіння українською мовою.

Кожен розмовний клуб має обирати напрями діяльності відповідно до інтересів його учасників. Це може бути, наприклад, вивчення граматики, лексики, орфографії; розвиток та удосконалення усного та писемного мовлення; вивчення багатогранності та особливостей національних говірок, звичаїв окремих регіонів Черкащини, України.

Клуби чи засідання клубів із вивчення граматики, лексики, орфографії можуть об'єднувати користувачів різних категорій, що удосконалюють свої граматичні та лексичні навички. Заняття мають проводити професіонали – волонтери-викладачі, студенти старших курсів філологічних факультетів. Такі зустрічі-навчання можна організовувати в ігровому форматі для полегшення сприйняття матеріалу. Назвами об'єднань можуть стати – «Мовосвіт», «Знавці українського слова», «Вільно українською» та ін.

Бібліотечні працівники, враховуючи тематику засідань, повинні підготувати книжкові виставки, відеопрезентації на різні теми.

Заняття (або клуби), що об'єднують користувачів задля удосконалення усного та писемного мовлення, можуть проводити бібліотечні працівники, викладачі української мови та літератури, представники письменства. Учасниками можуть бути користувачі різного віку та категорій, що мають зацікавленість в удосконаленні свого усного мовлення українською, викладення в письмовій формі відгуків про прочитане, офіційних листів, усіляких побажань державною мовою.

За формою це можуть бути клуби знавців рідного слова «Мова єднання», коворкінг-простори (холи) «Діалоги про актуальне – клуб для прихильників української книги». Доречною буде діяльність клубів «Єдині» з локаціями «Магія слова», «Напиши відгук на книгу», «Думки про творчість... на папері» тощо. Цікавими стануть зустрічі членів клубу з української мови з представниками інших культур, де під час спілкування, дискусій яскраво буде виражене розмаїття мови, культури, міжнаціональне спілкування.

Клуби (простори), як-от: «Мова і культура», «Бібліотуризм для тебе», «Україна (Черкащина) народознавча» – можуть включати мовні ігри (ребуси, кросворди), творчі засідання, голосні читання (як напам'ять, так і з певних сторінок творів, фразеологічні розваги (знайомство з усною народною творчістю)). Особливо цікавими стануть засідання, де відбуватиметься поєднання теми, форми клубу й театру. Це можуть бути бліц-театр за темою в розмовному представленні «Торг на базарі», «Діалог туристів», «Читацькі суперечки» та ін. У сфері бібліотуризму слід залучати користувачів до проведення екскурсій українською мовою.

Усі навчальні заходи, що відбуваються в розмовних клубах, мають супроводжуватись тематичними виставками, переглядами, презентаціями, які готують бібліотечні працівники.

Важливо особливу увагу при створенні та роботі клубів приділяти залученню до їхніх лав внутрішньо переміщених осіб, людей з інвалідністю. Актуальними будуть локації для ВПО. Для успішного проведення заходів з цією категорією потрібно вивчити ступінь володіння ними українською мовою, літературні та

мистецькі уподобання, знання з українського народознавства. Розпочати роботу можна із заходу-спілкування (знайомства) «Візитівка моїх уподобань», де кожен учасник має представити свій улюблений українськи твір, звичай чи свято. Представлення має відбуватись українською мовою, а бібліотекар повинен стати консультантом-помічником при викладенні матеріалу.

Далі можна організувати та провести літературний марафон «Слово єднає – перемогу наближає», де учасники мають прочитати вірші, уривки з творів українських авторів. Робота клубів із цією категорією користувачів має відбуватися систематично, заняття повинні зацікавити присутніх своїми темами, зустрічами з літераторами, народознавцями, презентаціями нової літератури тощо.

Успішній роботі клубів (просторів) з української мови сприятиме цікава паперова реклама заходів (оголошення, буклети, закладки) та інтенсивне, систематичне використання соціальних мереж та сайтів бібліотек, громади з метою ознайомлення жителів з можливостями, напрямками, формами роботи бібліотек щодо вивчення української мови, літератури, з інформацією про цікаві зустрічі на бібліотечних платформах.

Не менш важливим напрямком розвитку розмовних клубів з української мови є організаційно-методична діяльність публічних бібліотек. Для їхньої успішної діяльності, зокрема в напрямку популяризації мови, української літератури, народознавства, важливий рівень професіоналізму бібліотекаря. Із цією метою методистами ПБ має бути започаткований культурологічний лекторій для бібліотечних спеціалістів усієї громади. У його межах повинні надавати консультації з підготовки та проведення заходів даної тематики, популяризації певних тем, літератури з українознавства та мовознавства.

У рамках навчань слід представити кращі практики бібліотек громади, України з вивчення та удосконалення мови. Варто продемонструвати (можна через відеосюжети) цікаві форми, напрямки занять, їхню тематику. Важливо розказати про досвід діяльності своїх бібліотек на зборах громади, у соцмережах, листівках та ін.

Усе, про що йдеться в матеріалі, дозволить адаптувати роботу розмовних клубів при бібліотеках до сучасних потреб

учасників мовних процесів, розвинути та покращити навички, знання з української культури, літератури, народознавства серед різних категорій користувачів, а також сприятиме стимулюванню практичного застосування української мови в різних життєвих ситуаціях.

ПОЛОЖЕННЯ

Про заснування та функціонування розмовних клубів з української мови «_____» в Комунальному закладі «_____»

1. Загальні положення

1.1 Положення є нормативним документом, що регламентує запровадження та функціонування розмовного клубу з української мови «_____» у КЗ «_____».

1.2 У своїй діяльності розмовний клуб керується:

- Конституцією України;
- Законом України «Про забезпечення функціонування української мови як державної»;
- Законом України «Про бібліотеки і бібліотечну справу»;
- наказом МКІП від 02.08.2024 р. «Про затвердження Методичних рекомендацій щодо запровадження та функціонування розмовних клубів з української мови на базі бібліотечних закладів»;
- рішенням ТГ.

2. Мета та завдання розмовних клубів з української мови

2.1 Розмовні клуби є організаційною складовою діяльності з популяризації української мови, культури, розвитку українського середовища та формування свідомого ставлення до вивчення української мови.

2.2 Розмовні клуби є ефективним засобом задоволення потреби членів громади в розвитку та покращенні розмовних навичок, зміцнення культурної єдності, соціальної згуртованості, подолання мовного бар'єру для користувачів, що належать до різних мовних груп.

2.3 Метою розмовних клубів є популяризація української мови серед членів громади та ВПО як елементу національної ідентичності.

2.4 Завдання розмовних клубів:

- ✓ допомога в подоланні мовного бар'єру;
- ✓ надання можливості всім, хто цікавиться національною мовою, літературою, культурою, вільно спілкуватися українською мовою;
- ✓ засвоєння та поглиблення знань українознавчого, культурно-естетичного характеру;
- ✓ виховання у членів розмовного клубу громадянської самовідданості та культури міжнаціонального спілкування;
- ✓ сприяння популяризації книги та читання, поширення українського контенту.

3. Організація роботи розмовних клубів

3.1 Для досягнення мети розмовні клуби регулярно проводять засідання, які стосуються української мови, літератури та культури.

3.2 Формат проведення занять – офлайн, онлайн.

3.3 Під час занять використовуються різні форми бібліотечної роботи.

3.4 Розмовний клуб обирає напрямки діяльності відповідно до інтересів його членів.

4. Керівництво розмовним клубом

4.1 Відповідальність за діяльність розмовного клубу несе завідувач закладу, при якому він працює.

4.2 Для успішної діяльності клубу його керівник складає річний план роботи.

4.3 Звіт про роботу клубу має бути щоквартальним.

5. Права членів розмовного клубу

5.1 Учасниками клубу можуть стати всі охочі вивчати українську мову, літературу.

5.2 Кожен член клубу має право відвідувати всі заходи, брати участь у їхній підготовці та проведенні.

5.3 Члени клубу можуть його залишити за власним бажанням.

Список використаних джерел

1. Про затвердження Методичних рекомендацій щодо запровадження та функціонування розмовних клубів з української мови на базі бібліотечних закладів [Електронний ресурс] [наказ Міністерства культури та інформаційної політики України від 2 серпня 2024 р. № 536]. – Електрон. і текст. дані. – Режим доступу : <https://mkip.gov.ua>. (дата звернення: 03.12.2025). – Назва з екрана.

2. Розмовні клуби – для чого вони потрібні? [Електронний ресурс] // Єдині : [платформа]. – Електрон. і текст. дані. – Режим доступу : <https://yedyi.org.ua> (дата звернення: 05.12.2025). – Назва з екрана.

3. Українською читаємо, думаємо, живемо [Електронний ресурс] // Одеська обласна універсальна наукова бібліотека : вебсайт. – Електрон. і текст. дані. – Режим доступу : <https://mayakovka.org.ua/?p=25612> (дата звернення: 05.12.2025). – Назва з екрана.

Методичне видання

Розмовні клуби з української мови в бібліотеках

Укладачка

Вітавська Наталія Дмитрівна

Відповідальна за випуск

Л. Д. Дядик

Редагування

О.І. Дяглюк

Комп'ютерне опрацювання

Н. Д. Вітавська

Формат 60x84/16

Видавець і виготовлювач
Комунальний заклад «Обласна універсальна наукова
бібліотека імені Тараса Шевченка»
вул. Б. Вишневецького, 8 м. Черкаси, 18001

Підписано до друку 21.12.2025. Тир. 35.
Ксерокс ОУНБ імені Тараса Шевченка

